

Letnik IV.

Ilustrirani Glasnik

Št. 52.

Letno stane 12 K (ena številka 30 vin.), za Nemčijo 14 K, za druge države in Ameriko 16 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih

29. avgusta 1918

Naši vojaki meljejo ukrajinsko žito v ukrajinskem mlinu, ki ga goni veter.

(Glej tozadevni spis na 6. strani.)

Jrska banka ☉ Važne stavbe ☉ Kmetice v Estoniji ☉ Straža na jugoslovanskem obrežju
Angleški in naši žarometi ☉ Pogreb ☉ Potapljač na morskem dnu ☉ Otroci ces. družine

Patria! Povest iz irske junaške dobe.

Spisal Henrik Federer; poslovenil Franc Poljanec.
(Konec.)

11.

Roby je postavil knjigo na hrbet in jo je spustil, da se je sama od sebe odprla. Toda brati ni začel. Sveto pismo se je odprlo tam, kjer je debela težka podoba na kartonu liste vsaksebi tiščala. In ta podoba! Kazala je Kristusa, kako z nedopovedljivo široko razpetimi, pravzaprav razklenjenimi rokami na lesu visi. Spodaj je bilo napisano s svinčnikom, s smešnimi, zavitimi črkami ljubega Harryja Goes: »Kadar pa bom povišan, bom vse k sebi potegnil!« — »Te besede pošilja svojemu prijatelju in kralju kot pozdrav Harry Goes, ki bi s svojim velikim bratrancem tako rad pod isto sekiro umrl!«

»Čudoviti mali priliznjeneč!« je mislil Emmet ganjen. »Kako je le to zopet vtiho-tapill! Skoda, da nisem knjige prej odprl. Resnično, dečku moram verjeti, da bi rad zame umrl! Toda to je neumnost. Tako zelo me ljubi, ker je še premajhen, da bi imel nevestico. Bolj možat naj bi bil, pa Irsko bolj ljubil.«

Pa si vendar Emmet malčka kar ni mogel iz spomina izbiti. Videl ga je, kot pred tremi leti, kako v podobnem zaporu poleg njega čepi in o Kristusovi smrti govori in kratke roke razteza, da bi mu pokazal, kako je veliki petek pri pasijonski igri predstavljal Kristusa. In videl je, kako deček svoje nedolžne oči proti nebu dviga, kot da se hoče iz te muke takoj v čisto sinjost povzpeti.

»Dečko, čemu me tako mučiš?«

Včeraj se je narisal Emmet na mizo, dolgo raztegnjenega po tleh, z glavo ločeno od trupa, zvesto po podobnosti z življenjem in še zvesteje po otrpli podobnosti s smrtjo. Zdaj se je ogledoval v tej risbi s peresom, razdejanega človeka — ne — to sploh ni bil več človek.

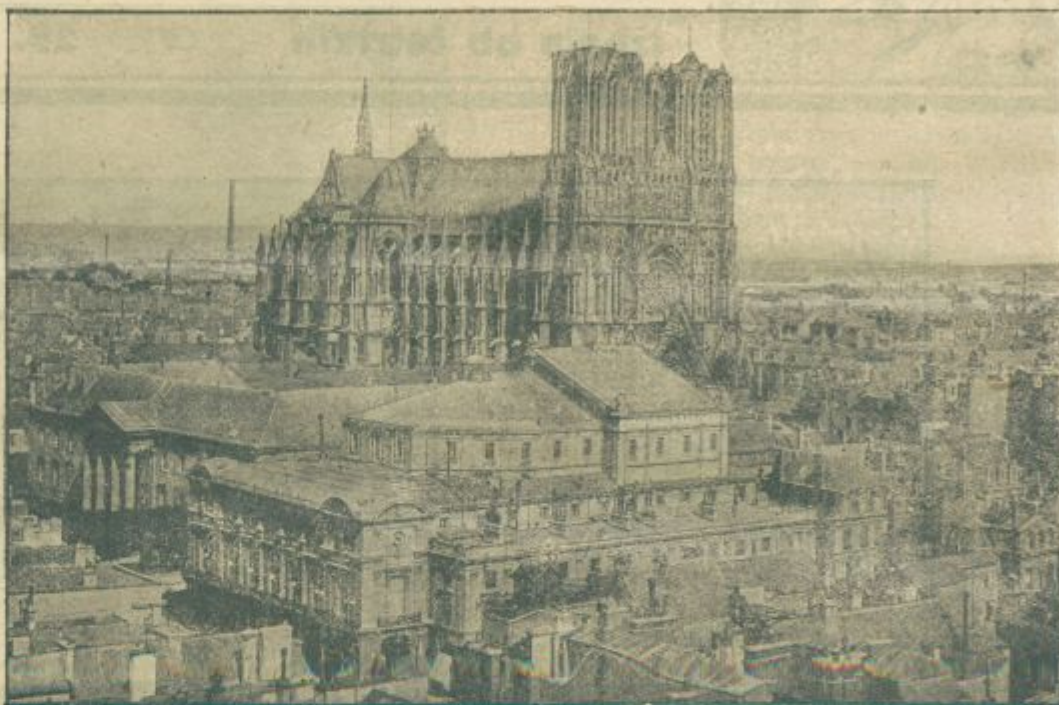
Tedaj si je dejal Robert Emmet, ali nima vse, kar so te krepke roke poprijele, nobenega zmisla več; in kar so naskakovale te noge, nima li nobenega cilja več; in predvsem, kar je ta vnetá, drzna glava stvorila, ali to ničemur več ne koristi, razen da se kot razdrobljeno steklo vrže med šaro? In vendar je bilo nekda v tej časi tako dragoceno vino! Kam je to vino, oh, kam je prešlo?

Oj, koliko bolj ognjevitá vina se je v Irski potočilo že stoletja in stoletja!

Točili so ga rimski apostoli, ki so bosí, s palico in s klobukom, s školjkami okrašenim, prišli na ta barbarski otok in luč prinesli! In opatiije, katerih zvonček je tako srebrno pozvanjal preko pragozdov in obetal božji mir in visoko kulturo prinašal v okraje, kulturo s plemenitim srcem in z obema, za blagoslov razprostrtima rokama! In krščeni poglavarji in načelniki rodov in vsi ljudski junaki in sto in sto po-

potegnili! Emmet je te besede bral vnovič in vnovič, in nazadnje se mu je zadelo, da niso samo tu napisane, ampak da mu jih od daleč nekod pojo, tiho, veličastno, slovesno, kot nekoč oni koral pred zaporom.

Zagrnil je svojo zmedeno glavo. V vsem svojem ostrem in jasnem življenju ni bil nikoli tako zmedenega duha. Ali je, oj, ali je, se je obotavljal, navsezadnje le še

Pogled na prekrasno in zgodovinskoslavno katedralo v Reimsu na Francoskem, ki jo je bojni metež popolnoma uničil in pokončal njene množštevne, silno dragocene in ne-nadomestljive umetnine iz gotske dobe.

gumnih, plemenitih občin in župnij samih! Koliko duha so razlili veliki misijonar Patrik, in pogumni kralj Brian Broimhe tja do zviti voditeljev Shane O'Neillov pod Elizabeto, do plemenitih Flooda in Gratana in do čudovitega Fitzgeralda! In ali so zdaj vsi ti kot razbito steklo vrženi na veliko tisočletno smetišče, segnili in pozabljeni? Ali pa so še, še žive, ali se še vesele svojih velikih zemeljskih sledov in uživajo večno plačilo? Oh, ko bi mogel človek to verovati!

Ta-le mož na križu, ta vsaj se zdi, da ni umrl! V nešteti občinah živi in v nešteti srcih. On dela O'Connella tako pogumnega in — tako potrpežljivega!

»Ko bom pa povišan, bom vse k sebi

kaj več kot mati in nevesta, ali je še več kot domovina in svoboda? Ali je nazadnje celo blaženo, večno svobodno duševno zmagoslavje — nebesa mu pravijo verniki —, torej prav, ali so nebesa, kjer ta Kristus prebiva in kamor bo vse k sebi kvišku potegnil, ko bo enkrat povišan, kakor tukaj ta mogočno veličastno obeta?

Trje je stisnil mladenič sencá s svojimi vročnimi rokami. Študiraj, študiraj! si je klical. V pol ure že ne bo več tvoja, se bo daleč od tebe zakotalila; študiraj, izrabi urico!

In glej jo, ponosna, trda, prevzetna glava se je začela mečiti, nekaj kot prastar koral se je razleglo pod njenim obo-
kom in poleg tega je vedno iznova videl

Nekdanji irski parlament v Dublinu, zdaj irska banka.

razklenjene otroške roke Harryja Goesa in takoj nato veličastno izvirno njegovo podobo, velikega moža iz Nazareta. Ta je odrešil, to je res, ne s puškami in meči, ne, s temi razprostrtimi rokami in s to besedo:

je stal zraven bakljenosca mali Goes, bled kot smrt, in je iskal oboževanega prijatelja z očmi, ki so skoro žeje ginile. Takoj ko ga je Emmetovo oko zadelo, je dečko razpel svoje roke brez ozira in sramovanja

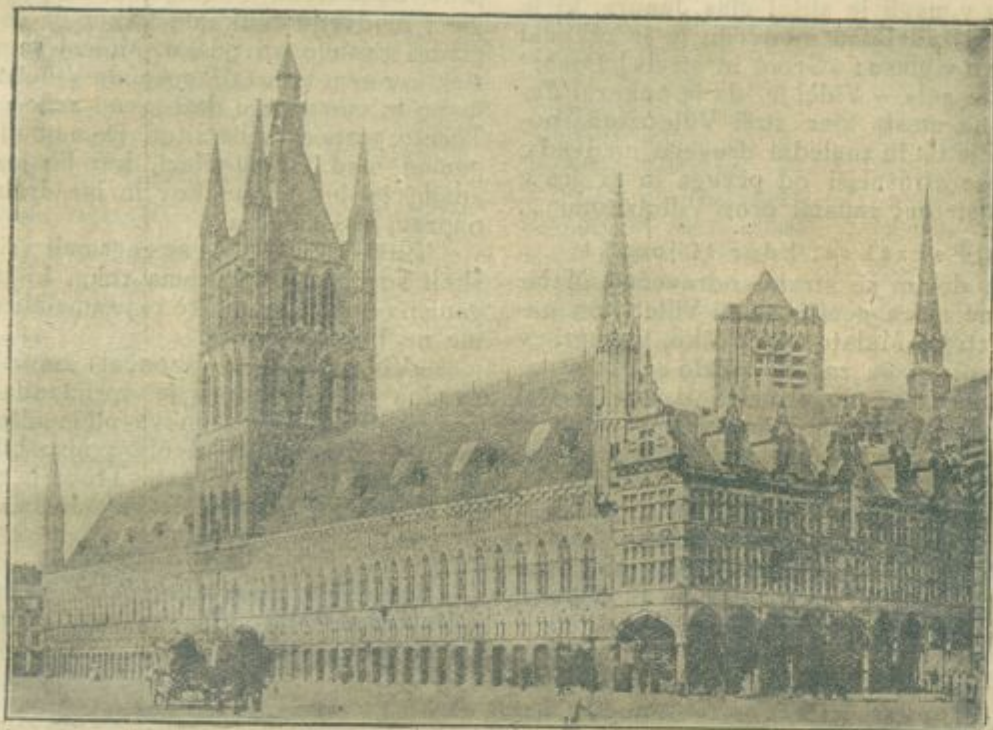
pred komerkoli. Takoj so ga začeli suvati: »Ali je človek nor? Proč z njim!« Surovi vojaki so ga suvali z držaji svojih sulic iz vrveža. Toda Goes je bil zadovoljen. Videl je, da je Emmet rahlo prikimal in se nasmešnil. Prijatelj ga je razumel.

Dečko ni slišal, kako je sekira zažvižgala in kako je rabelj obglavljenca zasmehoval. Ne, on je videl blaženi nasmeh, to je zadostovalo. Tega je nesel, kolikor je mogel s tresočimi se koleno hiteti, Sari Curran. »Prinašam ti,« je dejal z očmi polnimi vročice in trepetajočimi ustnicami, pa vendar zelo srečen, »prinašam ti zadnji nasmeh našega velikega mrtvega Irca Roberta Emmeta.«

Bil je pa tudi zadnji nasmeh teh dveh zvestih duš. Vdanega Harryja Goesa so skoraj takoj napadli težki srčni krči, nato mu je udarilo na možgane in po treh strašnih vročičnih dnevih, ko je vedno držal roke razprte kot vzletajoč angel, je izdihnil s klicem: »Patria!«¹

Gospodična Sara Curran pa, češčena od cele Irske kot junakinja in vdova, je počasi izhiralala kot lilija, ki ji manjka gorkega, jasnega solnca. Niti lepi snubci, niti priigovarjanje staršev, niti potovanje v vedno sinji neapeljski zaliv ni pozdravilo njenega hrepenenja po izgubljenem ženinu in preden je preteklo leto, mu je sledila z zadnjim šepetom na ustnicah: »Patria!«

¹ Domovina.

Pogled na starodavno mestno hišo v Ypernu, ki je med vojsko strašno trpela.

»Vse bom k sebi potegnil!« Kako je veliki mož to vedel, zagotovo vedel! Samo Bog more tako govoriti. Samo Bog more naprej vedeti in slovesno in odločno vnaprej obljubiti: da bo tisočletja na svoje srce potegnil. Jezus, ti Jezus s križa, povej mi, kaj naj verujem! — Mladi irski Cezar je začel jokati!

Lej, že zopet! Ne, to je resnično petje. O, to je resnični korali! Tiho, tiho!

Iz dalje, dalje, skoz globoke, debele zidove se je razlegalo:

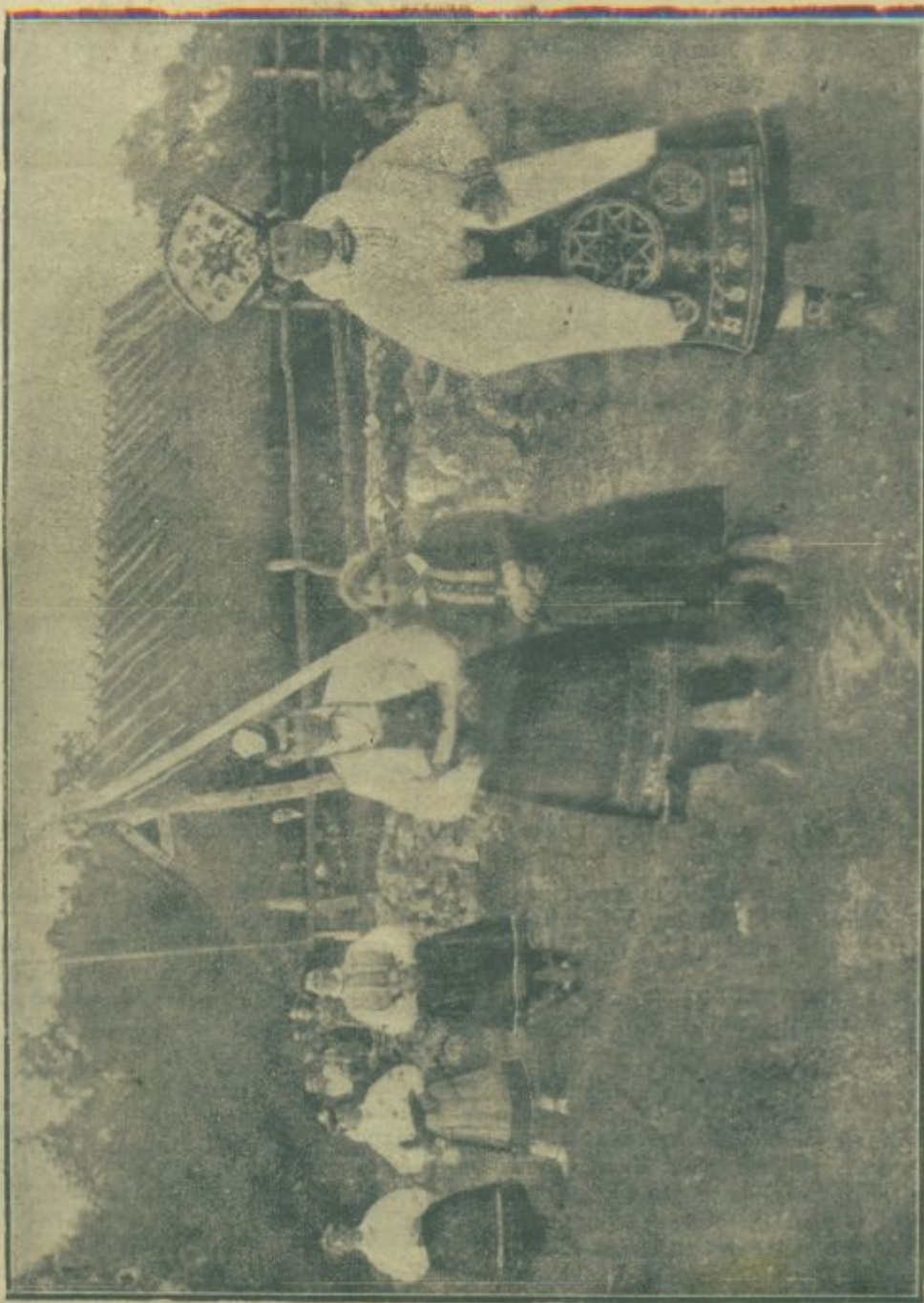
»Odpri nam je nebeški vrt,
saj grešni jarem naš je strti,
velikanoč že vstaja!
Zagreblji svinčec smo, zlato,
življenje oblekli smo novó,
kot angeli svobodni!«

»Kot angeli svobodni!« je šepetal Emmet s solznimi očmi za njimi.

Nato je postalo v ječi zelo tiho in slovesno, dokler ni vstopila straža z rožljajočim korakom in plemenitega mladeniča odpeljala v temni, brezmesечni, oblačni noči z nekaterimi bornimi bakljami proti kladi. Resno je stopal Emmet gori po ozkih stopnicah, brez oholosti in nizkosti, kot da je to njegova navadna, preprosta pot. Nekaj se je svetilo z njegovega čela, ne kot Brutovo ali Kasijevo preziranje življenja, tudi ne kot ogenj genija, ki ga je bil Emmet tolikokrat pokazal, ampak kot nekaj še višjega, še čistejšega, nekaj kot milost!

Zvezali so mu lepe roke trdno na hrbtu.

Nato je moral poklekni in rabelj je stopil s kapo k njemu, ali bi si je ne hotel sam čez obraz potegniti? Brez vsakršnega trepeta jo je Roby vzel, vesel, kot si človek rokavico oblači, in si jo je hotel na obrito glavo povezniti. Pa se je naenkrat ustavil in je še enkrat hitro, prijazno pogledal preko nočno temnih glav vojakov in mnogih gledalcev, ki se niso dali razpoznati, kot da išče kak ljub obraz za zadnjo tolažbo ob ločitvi. In glej, čisto blizu

Narodna noša estskih kmetov. — Estonija je spadala do sklepa miru v Brestu Litovskem k Rusiji; ker jo je pa Nemčija osvobodila izpod ruskega jarma, se je morala potem takozvane samoodločbe nasloniti na Nemčijo. Določajo ji že tudi primerne vladařja.

Naj so vsi trije našli skupaj to domovino nad zvezdami!

Preko zelenega Erina² gredo težki časi. Toda Emmetov nasmeh ne umrje. Spoznali so ga tiho in pristrčno v flauti velikega irskega pesnika Tomaža Moorea in še veliko glasneje v mogočnih in srce pretresujočih govorih O'Connellovih. Vedno in vedno pihlja in ne bo ugasnil, dokler se ne bo Irska enkrat nasmešnila ne samo kot narod, ki upa v svobodo, ampak se veličastno zasmejala kot narod, ki ima v svoji lasti svobodo.

² Starejše ime za Irsko.

Strast dvobojevanja.

Po francoskem viru L. F.

(Konec.)

h) Nevarnost se bliža.

Villetriton je omenil Malatourju: »Gospod, psi prihajajo od one strani — kmalu bo Miško tu. Merite dobro, kajti če vi zgrešite medveda, vas on ne zgreši.«

strah... Medved je planil nadenj... Bil bi ga raztrgal, toda krogla ga je udarila naravnost v čelo, medved je poskočil in padel.

j) Druga nevarnost hujša kot prva.

Malatour je stal in držal puško v roki. Kakor v megli je slišal glas Janora, ki je skočil k zadetemu medvedu in je zaklical z grozo v glasu: »Grom in strela! Pozor! Čuvajte se!« — Videl je, da je pokazal Janora na most, kjer stoji Villetriton, pogledal je tja in zagledal drugega medveda, ki je še strašnejši od prvega in ki gre z razprostrtimi šapami proti Villetritonu...

k) Pokaži se, kdor si junak!

A dočim se strahu odreveneli Malatour ne more geniti, skoči Villetriton nazaj, iztrga Malatourju puško, pomeri v medveda in ga zadene v čelo...

Janora ni mogel streljati, ker je stal njegov gospodar pred medvedom — kolena so mu klecala v razburjenju. Malatour se je tresel kakor šiba na vodi...

In Villetriton? — Stisnil je puško v Malatourjeve roke in silil: »Urno, gospod, podvizajte se, takoj pridejo tovariši, ki vas ne smejo videti brez orožja. In ti, Janora, molči o tem!«

ki sta dokazala, da se ne bojita ne duhov brezden, ne pirenejskih medvedov — prekinil ga je Malatour, ki je hitro nazdravil:

»Edinemu in pravemu junaku tega dneva! Našemu plemenitemu gostitelju! On je, ki je ubil oba medveda, on je imel prav, da je treba več poguma, da pogledaš v oči medvedu velikanu, kakor da se spogledaš s sabljo ali puško. Molčal sem doslej, ker sem bil užalil gospoda Villetritona javno in moram mu dati javno zadoščenje. Torej: gospod Villetriton je najbolj pogumen med vsemi vitezi, kar jih jaz poznam, je junak junakov in jaz držim to napram vsakomur.«

»Živel! Živel!« — so zagrmeli vsi, stiskali so obema junakoma roke, ki sta se ganjena objela. Argentrè se je smejal: »Zdaj me ne boste izzvali!«

»Vidite,« — je končal maršal, — zgodba z medvedom je sprijaznila dva nasprotnika, Villetritonova plemenitost je umirila Malatourja, dvoboji niso bili pri gardistih več tako pogosti. Treba je samo, da se podajo mladini prava načela.«

6. Vir: človeške strasti.

Richelieu, stari dvorjan, se je sarkastično nasmešnil: »To je povest za pridne

Naše obrambne baterije proti sovražnim letalcem ob jugoslovanskem obrežju.

»Gospod, obdržite svojo modrost zase« — se je obregnil Malatour, Villetriton je ponovil: »Pazite, medved bo takoj tu.«

i) Prva nevarnost premagana.

Isti hip je klicalo več glasov: »Pozor, Villetriton!«

Malatour je bil kakor prazni prt. Vendar so roke še krčevito držale puško... Hipi pričakovanja so bili neznosni... Zdajci jo udere velikanski medved izpod dreves in se nameri k mostu. Očividno je mislil tod ubežati sitnim gonjačem — ko je pa videl lovca na mostu, se je vzel jezno zarenčal in zobe pokazal. Malatour se ni mogel geniti, tako ga je bil prevzel

Argentrè je bil prvi, ki je prihitel in čestital tovarišu, da je tako srečno premagal nevarnost, za njim so se zbirali drugi. Villetriton se je zahvaljeval mirno in pokazal na Malatourja: »Imela sva oba srečo, vsak enega. In zdaj ste priča gospoda — jaz sem vam na razpolago, gospod Malatour...«

Malatour se je bil komaj malo zbral od groznega pretresa živcev, ni mu bilo mogoče spregovoriti, pomolil je Villetritonu desnico in le-ta mu jo je krepko stisnil.

l) Pravi junak. Sprava.

Zvečer so proslavljali srečo dneva. Argentrè je vstal in nazdravljaj junakoma,

dečke — vi pozabljate na to, kar je poglavito, gospod maršal — tu ni bilo ženske vmes, zato je bila mogoča sprava in prijateljstvo med nekdanjima sovražnikoma; kjer nastopi ženska, tam postanejo prijatelji sovražniki in ne narobe. A da bi bili vsi taki pridni Mihci kakor vaš gospod Villetriton, bi smel udariti vsak prostak viteza v obraz in on bi se mu moral še zahvaliti! Kam pridemo takim potom?«

7. Nekrščanska navada.

»In kje je Kristusov nauk?« — je vprašal maršal Sievrès žalostno. Richelieu je skomiznil. »Ljudje so se bili in se bodo.«

Mož je spačeno naravo le predobro poznal. Vedel je, da se umakne strast težko dokazom razuma, posebno, če se laska samoljubju. Dvoboj, ta staroveška razvada, še ni izumrl, še zahteva svoje žrtve, pri nas ga je cesar v armadi z vso strogostjo prepovedal, toda poveljstva ravna jo pogosto kot da te stroge prepovedi ne poznajo... Zato tudi v naši armadi dvoboj še ni ponehal, zlasti med tistimi, ki se drže v ozadju, ki nimajo poguma, da bi se udarili s sovražnikom, ga pa z dvobojevanjem kažejo. —

8. Hudo zagospodari po Napoleonovih vojskah.

Iz Francije je prišla bolezen dvoboja v sveto rimsko cesarstvo, a nikdar ni bilo toliko dvobojev kakor po Napoleonovih vojskah, ko je nastal mir, ki je uničil tisočim častihlepni mož upe na sijajno prihodnost. O razmerah, ki so vladale tačas v Avstriji gledé dvoboja, piše avstrijski častnik:

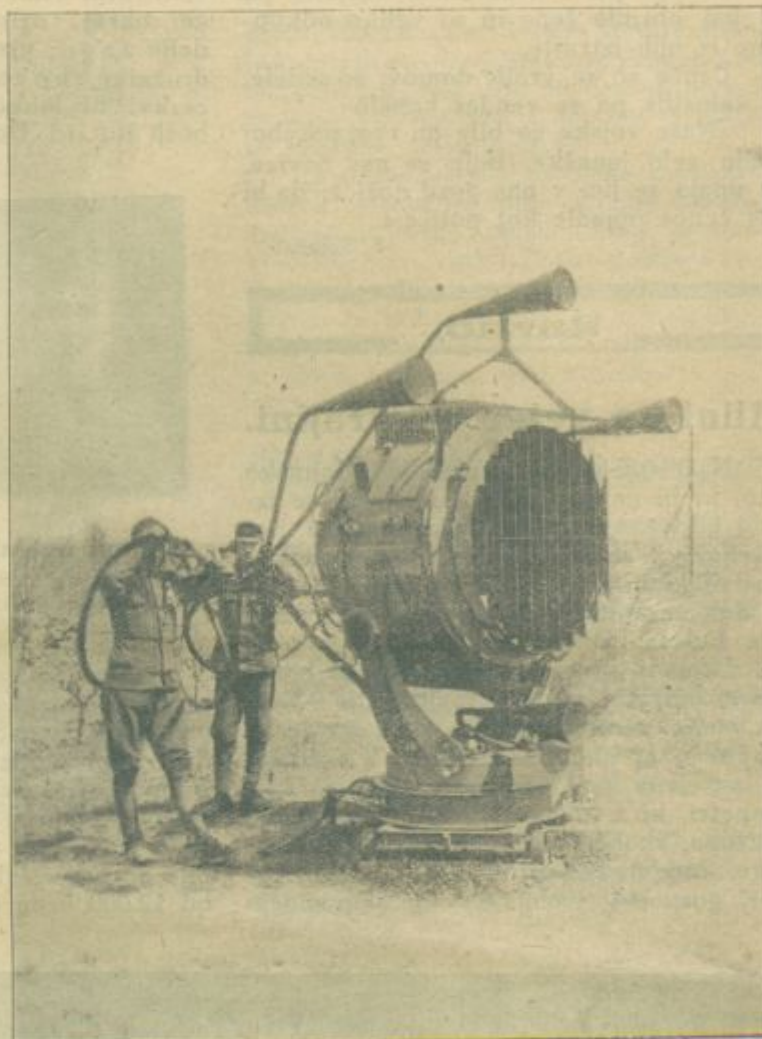
9. V Avstriji je šlo kakor po predpisih.

V vojni je bilo postalo vojaško življenje predrzna igra — dobil si ali izgubil. V vojski so se zbrali klativitezi vsega sveta, bili so knežjega in preprostega rodu. Bili so tu možje, ki so bili v 130. bitkah, pod marsikom je podrla krogla več konjev; bili so tu možje, ki so postali iz prostakov generali in možje plemenitega rodu, ki so ostali ves čas na nizki stopinji. Tedaj je imel polkovnik avstrijskih polkov pravico, da je nameščal po svoji volji častnike. Polkovnik je bil iz visoke hiše, vojna pa je bila privabila na tisoče mladih grofov in baronov na pobočniška in druga boljša mesta — po vojni je vrelo vse to v garnizije in je dobilo po priprošnji tet in sestričen kako mesto pri četah. Radi mirnega časa ni napredoval častnik v ničemer; kdor je prišel na novo k četam, je bil drugim odveč, ker je povečal število čakajočih. Tako je nastala navada, da se je moral vsak na novo prišli častnik biti z vsemi svojimi tovariši, katere je oškodoval s svojim prihodom. Iz tega se je razpasla taka strast, da se nista bila samo dvobojevnika do krvi, ampak so se udarili večkrat tudi svedoki. Tisti čas so zagnili na Dunaju v eno in isto jamo šest častnikov. Dva

častnika sta se bila, pri tem so se udarili tudi svedoki, bili so se s tako strastjo, da so se pobili.

Dvoboj je bil pozneje popolnoma prepovedan, ali če ni sprejel častnik dvoboja, je prišel pred častni sod svojih tovarišev in ti so ga prisilili dostikrat, da je odložil častniško suknjo, če se ni hotel pretepati. Za dvoboj je grozila postava s kaznijo, koliko je pomagalo to, dokazuje, da je izdal naš blagi cesar strogo prepoved za dvoboj. Da je bilo v našem času treba take prepovedi kakor je je bilo treba na Francoskem prejšnja stoletja, kaže, da ne vlada pri nas še demokratski duh, ki se opira na krščanstvo in ki si ne išče zadoščenja z mečem in kroglo. Vsakdo graja pretepanje fantov na kmetih, na dvoboj pa gleda kakor na nekaj častitljivega in potrebnega. Kadar bo postava z dvobojevalci tako postopala, kot z morilci, ki človeka vedoma dogovorno in namenoma umore, takrat bo tudi tega ostudnega dvobojevanja konec. Dokler je pa mož, ki ubije tujega srnjaka, huje kaznovan, kakor oni, ki je v dvoboju hoté umoril človeka, ni pričakovati velike izpremembe. Neverne ljudi bo samo to odvrčalo; za cerkveno izobčenje se taki »junaki« ne brigajo.

Vabimo na naročbo novega letnika —
lista za slovenske družine!

Naš žaromet s pripravo za prisluškovanje, da se o pravelem času naznanijo sovražni letalci.

Čenče in novice.

V nekem gozdu so živele čenče. Majhne, umazane, grde, kot lišaji. Po celem gozdu so se razširile in čenčale:

»Vse gozdove, vse poljane bomo podse spravile in nihče se nam ne bo smel protiviti.«

V sosednjem lesu so pa živele novice. Tudi majhne, samo urne kot martinčki. Na vse strani begajo, v vsak kraj se prikradejo, kjerkoli se kaj godi, takoj vse izvedo.

In glej, novice so izvedele, da si jih hočejo čenče podvreči. Novice so, ne dolgo pomišljujoč, zbrale svojo vojsko, jo udarile nad čenče. Nadnje gredo in ne prodajajo zija.

Srečale so se. Čenče so vstale, se razkoračile in se začele bahati:

»Mi smo mi, nismo nobene smeti, snažne, da se kar blisketamo. Takih, kot smo me, ni nikjer več. Nabijemo vas, ujamemo in vaš gozd si osvojimo.«

Novice so odvrnile:

»No, čemu bi čakali, udarimo se!«

Čenče so pa z veliko važnostjo odvrnile:

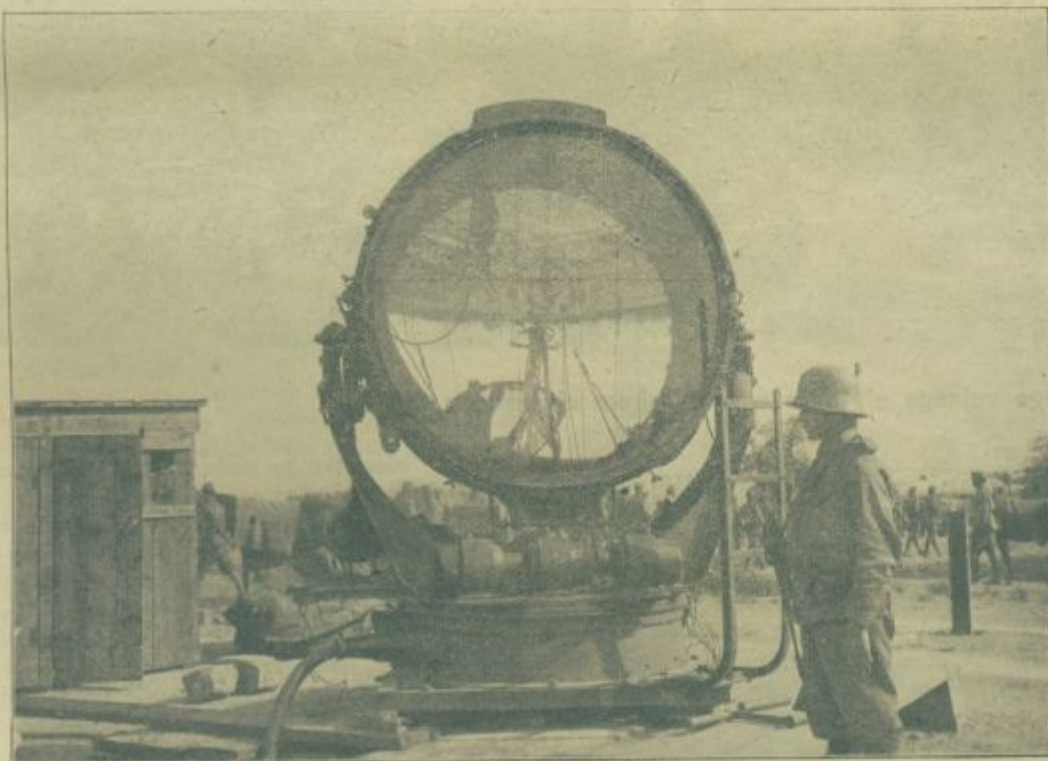
»Počakajte, še nismo vsega očenčale. Me smo čenče, in sicer najboljše in pri nas je red, da je kaj, prvovrsten...«

Tedaj so pa novice, ne da bi rekla žal besede, urno naskočile na čenče, jih slavno potolkle in dejale:

»No, čenče, potolčene, pobite, po tleh povaljane, dovolj je boja, pomirimo se, plačajte nam odkupnino!«

Čenče so pa zelo žalostno odgovorile:

»Me čenče imamo samo gole pesti, nimamo vam s čim odkupnine plačati.«

Angleški veliki žaromet, ki so ga naši vojaki zaplenili v odeški lukí v Ukrajini.

Novice pa čenčam niso verjele, pa so jim obrnile žepe in so veliko odkupnino iz njih iztrešle.

Čenče so se vrnile domov, so sedele, se žalostile pa se vendar bahale:

»Naše vojske so bile na svoj posebni način zelo junaške. Boje se nas novice, ne upajo se jim v naš gozd nožice, da bi vas čenče pojedle kot potice.«

F. Sologub.

Razno.

Mlini na veter v Ukrajini.

Naši vojaki v njem meljejo ukrajinsko zito, ki bi moralo priti k nam, pa se izgubi kdovekam. Mline na veter postavljajo v takih krajih, kjer nimajo vode, ki bi imela toliko padca, da bi se dala izrabiti kot gonilna moč za mlinška kolesa, ali pa kjer sploh vode ni. Urejeni so v notranjem podobno našim mlinom, največji razloček je v tem, da imajo mesto vodnih koles zračna kolesa, ki jih vrti veter. V velikem so narejena podobno kot v malem naši klepetci, ki z njimi golobarji preganjajo jastrebe, skobce in druge golobje sovražnike. Modernjši mlini imajo kolesa kakor gosposki vodnjaki, ki s pomočjo

elektrarni sami bi pa imeli lahko mlin za cei okraj, oziroma za vse zadružnike, dalje žago, kjer bi žagali les za vse zadružnike, kovačnico, mlekarno, v cerkvi bi lahko gonila meh pri službi božji itd. itd. Doslej so takih naprav imeli

Anton Buščaj

doma s Ceste števil. 18 na Goriškem, padel na italijanskem bojišču v bojih za domovino.

(Svojce tega vojaka, ki so nam poslali to sliko, prosimo tozadevnih podatkov.)

precej zlasti na Nizozemskem in v Belgiji, pa tudi pri nas v Avstriji so se za to čimdalje bolj zanimali, tako da si je na Češkem in Moravskem marsikateri večji posestnik, pa tudi ta in ona občina omislila tako zračno elektrarno. Cene so bile seveda različne po velikosti nekako od 12.000 kron dalje.

kakor je hotel. Tako se n. pr. glasi v listini, ta in ta posestnik je daroval toliko in toliko oralov in toliko in toliko nevoljnikov ali tlačanov tej in tej cerkvi; tudi stoji v pogodbi, da je plemič prodal sosedu toliko in toliko zemlje z določenim številom tlačanov. Ravno tako se je že prigodilo, da so pri delitvi posestva pripoznali polovico naseljenih nevoljnikov enemu, drugo polovico drugemu gospodarju.

Število prostih ali neodvisnih kmetov v prvotnem smislu, to se pravi: takih kmetov, ki so imeli lastno zemljo in niso bili obvezani do posebnih tlačanskih del, tembolj pada, čim bolj stopamo v srednji vek. Svobodni plemič je izkušal dobiti službo pri cesarju, pri deželnem knezu ali pri visokih cerkvenih dostojanstvenikih, nadškofih, škofih, opatih itd., ki so mu zato dali posestev in večjih pravic. Podelili so mu, kakor pravimo, zemljo v »fevd«. In preprosti svobodnik je isto napravil pri cerkvenih ali plemenitih posestnikih; kajti mnogokrat ga je k temu prisililo uboštvo. Življenjske potrebščine so se podražile in državni dolgovi so rastli. Gospod pa je svojega podanika varoval in ga preskrbel z večjim posestvom; tako je lažje nosil javna bremena, n. pr. vojno službo in davke. Tako je postala služba za družabno in stanovsko razredbo večje važnosti kot pa rojstvo, kajti v knežji ali gosposki službi je tudi služabnik ali fevdnik najvišjih slojev mogočen in ugleden. Ker so se pa te službe podedovale, je služno plemstvo

Pogreb italijanskega vojnega ujetnika v avstrijskem ujetniškem taboru.

okroglih zračnih koles dvigajo vodo iz studencev v zemlji.

Tudi pri nas bi se izplačali taki mlini, zlasti v takih krajih, kjer ni vodne moči.

Se bolje pa bi bilo če bi si v krajih kjer ni vode, napravili električne naprave, ki bi jih gonila taka zračna kolesa, pa bi imeli ljudje lahko vse skupaj: elektrarno za razsvetljava; dalje gonilno moč za vsakovrstne kmetijske stroje; mlatilnice, škoporeznice, čistilnice; doma bi lahko žagali drva tudi bi jo rabili za kuho in likanje; pri

Družabni ustroj preteklih časov.

Časi se izpreminjajo in mi se spreminjamo z njimi. Ta stari pregovor pač ni nikjer bolj upravičen kot v zgodovini državnih slojev ali stanov. V pradednih časih se je po rojstvu in posestvu razlikoval svobodni plemič od preprostega svobodnika in oba zopet od nesvobodnega človeka (tlačana, nevoljnika, nesvobodnika ali sužnja), ki ni imel nikakega posestva in bil od svojega gospoda tako odvisen, da ga je ta lahko daroval ali prodal,

postalo plemstvo po rodu, kakor prvotni svobodni plemiški stan.

Služba in poklic ali opravilo so v ozkem stiku. Najprej sta bila dva poklica, posvetni in duhovni. Tako imamo že od pamtveka poklice dvojne razrede: lajike ali posvetne stanovne in duhovnike. Lajiki so se delili v tri razrede. Najprej so oni, ki obdelujejo v potu svojega obraza svoje polje in opravljajo nižjo vojaško in vojno službo, to je kmečki stan. Nato zadenemo na obrtnika in trgovca, ki živita v obzidanih krajih, najprej v gradovih, potem v mestih — zato se imenujejo »me-

Silnost puha, ki je ob eksploziji granate vrgel konja visoko med drevesno vejevje.

ščani». Obrtnik in trgovec, ki se pečata z obrtjo in trgovino, spadata k meščanstvu ali srednjemu stanu. Slednjič so tu še plemiči po krvi in službi, ki so poklicani, da zastopajo pravice dežele kot deželni stanovi, na drugi strani pa upravljajo službo kot deželni dostojanstveniki in knežji uradniki, n. pr. službo deželnega glavarja, deželnega maršala, deželnega komornika ali knežjega točaja, stolnika, komornika itd. Tem trem glavnim stanovom se koncem 16. stoletja, ko so uvedli stalno vojsko mezdnikov in pozneje rekrutiranih armad, pridruži četrti stan, vojaški stan.

Pretežno večino kmetiškega stanu so tvorili oni nesvobodniki in tlačani, ki smo jih omenili zgoraj; toda tudi obrtni in trgovski stan ali meščanstvo prvotno ni bilo svobodno, kajti v prvih početkih je imel vsak knežji dvor, vsako plemiško gospodarstvo, vsak samostan svoje podložne nesvobodne delavce in trgovce, torej obrtnike, ki so bili nevoljniki. Polagoma so se pa zbrali obrtniki okoli gradov deželnih knezov, si pridobili od gospoda vedno več pravic in svobodnin ter tako tvorili v vedno rastočem blagostanju stan s posebnimi predpravicami, ki se je počasi izpremenil v svobodni meščanski stan v obzidanem ali utrjenem kraju. Zato pravi stari nemški pregovor: »Med meščanom in kmetom je samo zid z ometom«, in drugi: »Mestni zrak — svoboden dih«. In radi tega je šlo vedno več ljudi z dežele v mesto, da bi postali svobodni in samostojni hišni gospodarji.

V srednjem veku je imel vsak stan svoje pravo, svoje lastne zakone; potemtakem ni bilo enakopravnosti pred zakonom. Celo vrsto opravil in obrti so smatrali za nečastna. In to ne samo rablja in konjederca, temveč tudi pastirja in ovčarja. »Konjederec in ovčar — dva brata — en par« se glasi nemški pregovor. Ravno tako so zaničevali gledališke igralce ali godce, burkeže, glumače in komedijante. Še v 18. stoletju so tuptam smatrali igralški stan za »nečasten« stan. Mitničarji in dacarji niso bili na dobrem glasu; grobokop, nočni čuvaj, eksekutor in birič so bili ljudje manj vredne vrste. Celo padarja, brivca in vrvarja (ker je pletel vrv za rablja) so imeli za ljudi brez časti. Ako je bil kdo obešen, so dejali: »Poročil se je z vrvarjevo hčerjo.«

Seveda ne smemo pozabiti, da je bilo med gledališkimi »igralci« in glumači mnogo sodrge; ker so tak poklic imeli za nečasten, se ga

je izogibal vsak častitjeljen človek. Tako razumemo tudi cesarski patent iz leta 1597. proti »igralcem, banditom in drugi sodrži brez službe«. Toda ta predsodek je veljal še dolgo potem, ko je bil zakon o nečastnosti in brezpravnosti tega stanu razveljavljen.

Kakor so bili nekoč družabni in stanovski sloji, ostro ločeni drug od drugega, tako je bila vsakemu predpisana tudi določena noša. Iz tega izvirajo številne določbe deželnih knezov o oblekah, ki jih zasledujemo v 16. stoletju. Obleka je označala stanovsko stopnjo. Po naredbi za obleko iz leta 1671. je bilo osem razredov. Istočasno s temi naredbami so se

borili zakoni deželnih knezov proti razkošnosti in zapravljanju. Predpisovali so namreč, koliko skled ali jedi sme priti ob gotovih praznikih na mizo meščana, kmeta itd., katera lepotičja ne sme žena nositi in drugo.

To se nam seveda zdi čudno. Dandanes se nobena naredba ne briga za obleko, izvzemši uniformo in uradno obleko; noben predpis ne krati izdatkov. Vsak lahko razpolaga s svojim po lastni volji; vse se prepušča lastnemu preudarku in sodbi družbe. Toda nekoliko je vedno kolikor toliko še v veljavi oni stari pregovor: »Obleka naredi človeka.«

Važna novica za vse naročnike.

Kakor smo že omenili, bo naš list začel s septembrom nov letnik.

Važno je to, da se bo na splošno željo izpremenil v družinski list, t. j. list, ki bo seznanjal naše slovenske družine z najboljšimi povestmi, romani, novelami, črticami slavnih, svetovno znanih pisateljev. Seznanjal z domačimi in tujimi kraji, bližnjimi in daljnimi narodi, v besedi in podobi, v opisih in zanimivih potopisih.

Poleg tega bo vsaka številka prinesla zanimivih novic in vesti iz raznih panog svetovnega napredka, veliko lepih slik, našim gospodinjam pa marsikak nasvet zlasti za sedanje težke čase.

Tudi za smeh in kratek čas, za zabavo in igro smo odločili poseben kotic, ne da bi hoteli pri tem izpuščati resen pouk o stvareh, ki so našim gospodarjem in gospodinjam koristne, o stvareh, ki jih morajo vedeti in znati naši fantje in dekleta.

Zato brez lista ne bo mogel izhajati noben Slovenec, ki hrepeni po znanju, resnični omiki, poštenem veselju in mični zabavi. Poleg ožjih družinskih krogov, ga bodo prav posebno potrebovala naša izobraže-

Nevarno opravilo: Potapljač okrog ostankov razbite ladje na morskem dnu.

valna društva, Marijine družbe, prosvetna društva, vse naše knjižnice, šolske in društvene, ter bo v listu nakopičenega obilo dragocenega in čez vse zanimivega berila, kakor ga doslej še ni imel noben slovenski list. Zato naš list v vse družine, v vsa društva, v vse knjižnice, sploh v roko vsakemu pravemu Slovencu, ki hrepeni po izobrazbi in poštenih zabavi!

Cena za novi letnik našega lista, čigar vsaka številka bo obsegala po 24 strani, je sledeča: celoletno 24 K, polletno 12 K, četrtletno 6 K; posamezna številka K 1'20.

Domače stvari.

Za drgnjenje (ribanje) tal in umivanje posode je dobra voda, v kateri so bila vložena jajca. Voda, na kateri so se kuhali makaroni, je dobra za namakanje starih zmehčanih svilenih omotač in podobnega. Treba je gladiti, dokler je še mokro, potem je blago kakor novo. — Če je voda za umivanje in ribanje tal slana, če ji priliješ kostanjevega luga ali pelinove izkuhe, beže boljše.

Natron bi morala imeti vsaka gospodinja doma. Ščepec natrona v fižolovi ali v zelenjadni juhi naredi, da je jed hitreje kuhana in da ne napenja. Zelenjava ostane tudi lepo zelena. — Žaltavo maslo se poboljša, če ga pregneteš z natronom. Na 25 dek masla pride 1 gram natrona. — Mleko se ne zagriže, če mu dodaš pri kuhanju ščepec natrona. — Jajce, ki ima slab duh, ga izgubi, če ga stepeš z natronom. — Konserve, ki niso docela pokvarjene, se popravijo, če odliješ, kar je vode od konserve, zavreš na čisti vodi žličko natrona, vržeš v to konservo, jo prevreš in odliješ vodo. Nato kuhaj kakor navadno.

Jajčne lupinice so dobro čistilo želodca, posode in perila. Ker vsebujejo apno, so tudi dobra pomoč za slabokostne otroke, za mrzličave ljudi in za mlade puijske, ki slabo rastejo. — Steklenice in šipe postanejo svetle, če jih umivaš z lupinicami, in roke prav čiste, če jih odrgneš s prahom stolčenih lupinic.

Gnojne rane na nogah (Flus). Rane na nogah so redno v zvezi s krčnimi žilami. Krčne žile pa redno povzročajo bolešno razširjenje krvnih odvodnih žil (ven) na nogah. Noge otekajo, žile za prst debelo izstopijo izpod kože in tvorijo debele vozle. Ta reč povzroča lahko veliko bolečin in zelo ovira pri delu. Med nosečnostjo in po njej se krčne žile prav posebno rade delajo; zato jih ponekod imenujejo otročje nožice; pa jih imajo pogosto tudi deklice in moški, zlasti tisti, ki morajo veliko stati: ključavničarji, kovači, perice, kuharice in podobni poklici. Zlasti pospešujejo

te krčne žile podveze za nogavice, predvsem te, ki so elastične, narejene iz gumija; ovirajo namreč kri, da ne more dotekati nazaj k srcu. — Iz krčnih žil pa nastajajo gnojne rane na nogah. Če se malo udariš, ali že samo krilo,

čudno to, da se veliko hitreje celijo, če način zdravljenja od časa do časa menjamo. — Kdor mora z rano na nogi okoli hoditi, je ne sme nikoli pozabiti jutraj, še preden vstane, poviti. V ta namen se vzame pet metrov dolg

in šest do osem centimetrov širok tenek cevkast trak (Trikotschlauchbinde), začne se povijati pri prstih, nato po stopalu in nazadnje po gležnju in sicer tako, da vsak ovitek prejšnjega do polovice pokrije.

Zmes.

Pred sodiščem. — Predsednik porotnega sodišča: »Toženec, vi torej priznavate, da ste Mlinarja, svojega mojstra, na prigovarjanje njegove žene pretepli?« — Toženec: »Sem ga, gospod sodnik!« — Predsednik: »Kako ste mogli svojim gospodarjem tako surovo ravnati?« — Toženec: »Mojstrica me je vedno silila in silila in veste, gospod sodnik, jaz sem pa tako dobrega srca!«

Spoznal jo je. »Koliko ste stari?« — Zavrjavela devica: »Trideset spomladi štejem!« Sodnik: »Štejte dalje!«

Ve, kam pes taco moli. Posestnik (ki je pravkar visoko zavaroval svoje stavbe, vpraša zavarovalnega agenta): »Kaj dobim, če že prihodnji teden pogorim?«

Zavarovalni agent: »Takole tri, štiri leta

zapora že utegnute dobiti!«

Opravičba. Sodnik: »Tožitelja ste večkrat za uho usekali!... S čim morete svoje dejanje opravičevati?«

Toženec: »Vidite, milostljivi gospod sodnik, zakaj mora pa cepec svojo glavo vedno tam imeti, kjer imam jaz roko!«

Šolarska pamet. »Ali rad v šolo hodiš, Jakec?« — »Oh, očka, v šolo še naš učitelj ne hodi rad.«

Izdal se je. A: »Tvoja tašča vaju, kakor čujem, namerava obiskati. Koliko časa pa pri vama ostane?« — B: »Cel mesec septem-brrrrrr!«

Kamniška železnica. Postajenačelnik: »Že zopet imate dve in pol ure zamude!« — Vlakovodja: »Seveda! Spotoma so ljudje zvedeli, da je v Domžaljah zopet enkrat dobro in sveže pivo, pa so nam vsi v gostilno ušli. Preden smo jih zopet nazaj spravili, sta pa kakor bi mignil dve uri pretekli.« Nenavaden ponos. Pretepač: »Sedem jih je nädme udarilo; pa vseh sedem ni toliko bušk odneslo kot jaz sam!«

IVERI.

Ljudje ljubijo obrekovanje, sovražijo pa obrekovalce.

Pozdrav nekaterih ljudi se ne loči prida od zaušnice.

Neolikan človek je najmanj domač takrat, kadar začne domač postajati.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR

Štirje starejši otroci naše cesarske družine: Prestolonaslednik cesarjevič nadvojvoda Oton, nadvojvodinja Adelajda in nadvojvoda Robert in Feliks.

ki vedno ob isto mesto zadeva in ga drgne, provzroči malo ranico na napeti koži, ki se pa neče zaceliti, ampak kar naprej žre in vedno večja postaja.

Ta rane se jako težko odpravijo. Pred vsem je treba, da bolnik leži in nogo visoko drži. Če je rana umazana, se mora noga okopati, nato pa qviti z okisano glino (Essigsäure Tonerde), in zavezati. Da pa vneta kože krog rane, ki je po navadi zelo tenka, rdeča in svetla, mokrota ne razje, jo namažemo s cinkovo pasto. Če je rana sveža, rdeča, jo mažemo s primernim mazilom (borova vazelina) ali s praškom (dermatol). Pri teh ranah je

100 litrov zdrave domače pijače

osvežujoče, dobre in žejo gaseče, si lahko vsak sam priredi z malimi stroški. V zalogi so snovi za: ananas, jabolčnik, grenadinec, malinovec, popravo meto, muškatelec, pomarančnik, dišečo perlo, višnjevec. — Skaziti se ne more. Ta domača pijača se lahko pije poleti hladna, pozimi tudi vroča, namesto ruma in žganja. — Snovi z natančnim navodilom stanejo K 12.— po povzetju; Waldmeister stane K 20.—.

Naslov za naročila: JAN GROLICH, drogerija „Engel“, BRNO št. 365, Moravsko.

Framydol

je sredstvo za pomlajenje las, ki rdeče, svetle, sive lase in brado trajno temno pobarva. Ena steklenica s poštnino K 3'25, povzetje 45 vin. več.

Rydyol

je rožnata voda, ki živo pobarva blede lica. Učinek čudovit! Ena steklenica s poštnino K 2'45, povzetje 45 vin. več. JAN GROLICH, drog. Engel, Brno 365, Moravsko.

Dijamanti za rezanje stekla

(za steklarje in domačo obrt). Dijamante za steklarje morem dobaviti le še št. 5 po K 22.— in špaltidijamante po K 26.— (povzetje 90 vin. več), ker je dovoz onemogočen ter se more surovo blago dobiti le težko in po visokih cenah. — Za resno in solidno blago se jamči. — JAN GROLICH, drogerija „ENGEL“, Brno št. 365, Moravsko.

500 K v zlatu,

če krema „Grolich“ ne odstrani z ravnim spadam, umivalnim praškom vse aolnčne opekline, ogrce, obrazno rdečico itd. — In ne ohrani kožo mladostno svežo in nežno. Cena K 6'65 s poštnino vred, tri porcije K 17.—, šest porcij K 32'50. — Vse brez nadaljnjih stroškov.

JAN GROLICH, drogerija „ENGEL“, Brno št. 365, Moravsko.

